

De Drijvende Kracht Achter Artikel 13 van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de Rechten van Personen met een Handicap:

Hefboomwerking van Technologie voor een Betere Toegang tot het Rechtssysteem

In artikel 13 van het Verdrag van de Verenigde Naties (VN) inzake de rechten van personen met een handicap (CRPD) wordt bepaald dat de staten die partij zijn op gelijke voet met anderen effectieve toegang tot de rechter moeten waarborgen voor personen met een handicap. Ondertussen ondergaan rechtbanken en rechtsstelsels wereldwijd een digitale transformatie. Hoewel deze investeringen in technologie de rechtbanken en rechtsstelsels kunnen helpen de kosten te verlagen en de efficiëntie te vergroten, is het niet duidelijk of hun technologische roadmaps een verbintenis omvatten om de toegang tot de rechter voor personen met een handicap te waarborgen. Zonder deze toezegging lopen de rechtsstelsels momenteel het risico personen met een handicap achter te laten en nieuwe obstakels voor participatie op te werpen. Wanneer rechtsstelsels investeren in digitale technologieën die toegankelijk zijn en nieuwe en opkomende technologie op innovatieve wijze benutten, kunnen zij zowel hun transformatiedoelstellingen verwezenlijken als de toegang tot de rechtspraak voor alle mensen vergroten.

De Wettelijk Verplichting

In de onlangs gepubliceerde geavanceerde versie van het verslag (A/HRC/37/25) van het VN-Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten (OHCHR) over het recht op toegang tot de rechter uit hoofde van artikel 13 van de CRPD, wordt duidelijk de rechtsgrondslag voor de toegang tot de rechter uiteengezet. In het verslag wordt nader ingegaan op de wijze waarop personen met een handicap vandaag de dag nog steeds geconfronteerd worden met aanzienlijke belemmeringen voor de toegang tot de rechter en wordt het beginsel van de CRPD onderstreept dat "gelijke en effectieve deelname in alle fasen van en binnen elke rol binnen het rechtsstelsel" van essentieel belang is voor de toegang tot de rechter.

De CRPD, die door meer dan 170 landen is geratificeerd, is het eerste internationale mensenrechtenverdrag dat het recht op toegang tot de rechter expliciet maakt. Het definieert wat toegang betekent voor personen met een handicap, onder meer door het specificeren van instrumenten om barrières te overwinnen. Het maakt duidelijk dat de rechtsbedeling van fundamenteel belang

is voor zowel het bestuur als het burgerschap. Volgens de CRPD moeten personen met een handicap effectief kunnen deelnemen, direct of indirect, aan alle gerechtelijke procedures, ook in de onderzoeksfase en andere voorbereidende fasen, en in alle mogelijke rollen, bijvoorbeeld als eiser, beklagde, getuige, gekwalificeerde deskundige, jurylid, rechter of advocaat. Artikel 9, lid 2, onder h), van de CRPD roept de lidstaten op toegankelijke juridische informatie voor personen met een handicap en voor de samenleving in het algemeen te bevorderen door gebruik te maken van een volledig en gevarieerd scala aan communicatiemiddelen. Ook wordt opgemerkt dat nieuwe technologieën kunnen bijdragen aan de verwezenlijking van die doelstelling.

Personen met een handicap worden nog steeds geconfronteerd met beperkingen op hun deelname aan verschillende hoedanigheden in gerechtelijke procedures, bijvoorbeeld als rechter, aanklager, getuige of jurylid. Het OHCHR-rapport stelt dat de toegang tot de rechter vaak wordt ontzegd aan personen met een handicap vanwege een gebrek aan toegankelijkheid en toegang tot informatie. Dit geldt zowel voor strafprocedures als voor civiele zaken. Deze belemmeringen hebben tot gevolg dat personen met een handicap hun recht op toegang tot de rechter en de waarborgen voor een eerlijk proces worden ontzegd. Het OHCHR bevestigt dat effectieve toegang tot informatie en communicatie personen met een handicap in staat zou kunnen stellen hun rechten te kennen en te verdedigen en, wat belangrijk is, dat toegankelijke informatie- en communicatietechnologieën (ICT) kunnen bijdragen aan een betere toegang tot de rechter.

De G3ict is het nadrukkelijk eens met de stelling in het verslag van het OHCHR dat het gebruik van bestaande toegankelijke ICT kan bijdragen aan een betere toegang tot de rechter in de wereld en dat nieuwe en opkomende technologieën een belangrijke rol kunnen spelen bij het bevorderen van de toegang tot de rechter voor personen met een handicap.

Een Wereldwijde Digitale Transformatie

Het merendeel van de rechtssystemen wereldwijd is nog steeds op papier gebaseerd, maar dat is aan het veranderen. Volgens een studie van de American Bar Association (ABA) gebruikt 55% van de procesadvocaten in de Verenigde Staten technologie in de rechtszaal, waaronder 33% om toegang te krijgen tot bewijsmateriaal en belangrijke documenten. Dat is een stijging ten opzichte van 28% in 2014. Uit dezelfde ABA-studie blijkt dat in de Verenigde Staten in 2017 22% van de rechtszalen touchscreens leverde, vergeleken met 16% in het jaar daarvoor. Ook de audiohardware die in rechtszalen wordt geleverd of ondersteund, liet een stijging zien.

In Brazilië heeft het gerechtshof van Sao Paulo een uitgebreid technologieplan geïmplementeerd om de rechtbank te moderniseren en efficiënter te maken, onder meer door te eisen dat alle justitiële processen digitaal worden uitgevoerd en opgeslagen. Advocaten kunnen eenvoudige gerechtelijke diensten uitvoeren vanaf hun eigen technologische apparaten (bijvoorbeeld smartphones, tablets en laptops) en rechters, advocaten en burgers kunnen op afstand toegang krijgen tot informatie over de zaak. Bovendien kan de hele bevolking hun zaken via hun eigen smartphone volgen. Voordat in 2017 werd overgestapt op een digitaal

platform, genereerden de rechtsstelsels in het Verenigd Koninkrijk een miljoen pagina's aan documenten per dag of 365 miljoen pagina's per jaar. Door het digitaliseren van de processen met behulp van technologie en de cloud kunnen justitiabelen op afstand werken en kan het personeel de groeiende hoeveelheid zaken efficiënter beheren. Mainstream digitale transformaties van rechtbanken en rechtssystemen als deze vinden plaats in vele regio's over de hele wereld.

Deze digitale transformaties kunnen ook een grotere inclusie en toegang tot justitie voor personen met een handicap bevorderen als er wordt geïnvesteerd in technologieën die toegankelijk zijn en als de technologie op een innovatieve en inclusieve manier wordt gebruikt. Het is echter van cruciaal belang dat bij investeringen in technologie in het rechtssysteem expliciet aandacht wordt besteed aan de toegankelijkheid. Al in 2004 wees Peter Blanck in zijn baanbrekende artikel, *Disability Civil Rights Law and Policy: Accessible Courtroom Technology*, dat technologie weliswaar het proces in de rechtszaal zeker kan verbeteren, maar dat het zonder zorgvuldige overweging ook personen met een handicap verder kan isoleren van zinvolle participatie in het rechtssysteem. Blanck maakt ook het belangrijke punt dat investeringen in toegankelijke en ondersteunende technologieën voor personen met een handicap, bijvoorbeeld real-time captioning voor doven en slechthorenden, ook kunnen profiteren in rechtszaken vele anderen die geen handicap hebben.

Technologie en Toegang tot Justitie

Nicole Bradick, CEO van de juridische technologieontwikkelingsfirma Theory and Principle beweert in een interview met *Legal Tech News* (5 februari 2018) dat technologie een prominentere rol moet spelen bij het bevorderen van de toegang tot justitie. Zij verklaart, "De wettelijke gemeenschap is al een tijdje op deze missie, en de laatste cijfers geven aan dat 86 procent van de civiele juridische kwesties, waarmee Amerikanen met een laag inkomen te maken hebben, geen zinvolle juridische hulp krijgen. En dat zijn alleen maar civiele kwesties. Technologie heeft het overduidelijke voordeel van het vergroten van kennis en informatie bij mensen die het nodig hebben." G3ict gelooft dat personen met een handicap kunnen behoren tot de grootste begunstigen van het effectieve en inclusieve gebruik van technologie in het rechtssysteem.

Leiders in de technologie-industrie zien ook het potentieel om technologie te gebruiken om een betere toegang tot justitie mogelijk te maken. In 2016 verklaarde Dave Heiner (een senior executive bij Microsoft en de bestuursvoorzitter van Pro Bono Net) in een getuigenis voor de New York State Access to Justice Commission dat "nuttige technologieën die zouden kunnen helpen om de kloof tussen justitie te verkleinen, nu beschikbaar zijn en klaar zijn om te worden ingezet. De uitdaging is er vooral één van financiering en misschien van opleiding. Bijkomende nuttige technologieën bevinden zich nog in een vroeg stadium van ontwikkeling, maar het is nog niet te vroeg voor de toegang tot justitie om te beginnen met het plannen van de inzet ervan.

Sommige rechtssystemen boeken vooruitgang bij het dichten van de toegangskloof door gebruik te maken van technologie. De staat Alaska in de Verenigde Staten is toonaangevend in het gebruik van technologie om via video

of telefoon op afstand te verschijnen tussen partijen, advocaten en soms de rechter. Mensen die niet in staat zijn om naar een gerechtsgebouw te reizen vanwege afstand of een handicap, profiteren van deze low-tech mogelijkheden. Dezelfde videotecnologieën op afstand ondersteunen tolkdiensten in gebarentaal voor dove mensen als er geen lokale tolk beschikbaar is.

Het VN CRPD-comité, het orgaan van onafhankelijke deskundigen dat toezicht houdt op de uitvoering van de CRPD, heeft zijn bezorgdheid geuit over het gebrek aan gratis rechtsbijstand voor personen met een handicap. Hier kan technologie worden ingezet om de toegang tot informatie en juridische diensten te verbeteren. In de Verenigde Staten bijvoorbeeld ontwikkelen de Legal Services Corporation, Pro Bono Net, en Microsoft een prototype van een portaal voor toegang tot justitie dat gebruik zal maken van de modernste cloud- en internettechnologieën. Eenmaal volledig ontwikkeld zal het portaal mensen in staat stellen te navigeren door het rechtssysteem en de rechtshulpmiddelen, te leren over hun wettelijke rechten en kritische rechtbankdocumenten voor te bereiden en in te dienen op een manier die uitgebreid, inclusief en gemakkelijk te navigeren is. Dankzij de vooruitgang op het gebied van machinaal leren en kunstmatige intelligentie is het mogelijk om zich systemen voor te stellen die mensen in staat stellen om op natuurlijke wijze te communiceren en hulp te ontvangen in een comfortabel "chat"-formaat dat is afgestemd op hun specifieke behoeften en capaciteiten, met inbegrip van bijvoorbeeld mensen met een visuele, intellectuele en ontwikkelingsstoornis.

Met het oog op de toekomst is het mogelijk om voordelen voor personen met een handicap voor te stellen door gebruik te maken van technologieën die net in opkomst zijn, zoals virtual reality (VR). Een advocaat kan VR gebruiken om een persoon met autisme of angststoornissen voor te bereiden op een drukke rechtszaalomgeving of misschien zelfs om op afstand te getuigen via een avatar. Mitch Jackson, een senior partner bij Jackson & Wilson in Californië beweert in een artikel van Bloomberg Law (18 november 2017): "het is geen kwestie van of VR in ons leven en in de rechtszaal gebruikt zal worden, het is een kwestie van wanneer".

Het Aanpakken van de Digitale Kloof

Naarmate de rechtbanken en rechtssystemen vooruitgang boeken met investeringen in technologie moeten zij erkennen dat er voor veel personen met een handicap al een aanzienlijke en hardnekkige digitale kloof bestaat. In de Verenigde Staten komt 23% van de personen met een handicap nooit online. Dat is bijna drie keer zoveel als de bevolking als geheel, namelijk slechts 8%. In hun artikel uit 2006, *The Washington State Access to Justice Technology Principles: A Perspective for Justice System Professionals*, maken Richard Zorza en Donald J Horowitz het belangrijke punt dat de levering van juridische informatie via technologie een capaciteit vereist om toegang te krijgen tot het systeem die sommigen niet hebben, en wanneer deze toegangsbeperkingen, zoals de huidige digitale kloof, zwaarder wegen dan de voordelen van technologie, verslaat het het doel om een grotere toegang tot de rechtbanken te creëren door het gebruik van technologie. We weten dat innovatieve technologische oplossingen om de toegang tot de rechter voor personen met een

handicap te vergroten, samen met overheidsbeleid en -programma's (bijvoorbeeld opleiding in digitale vaardigheden, invoering van breedband, etc.) moeten worden geïmplementeerd om de bestaande digitale kloof te dichten.

Vooruitgang

Rechtbanken en justitie kunnen en moeten gebruik maken van nieuwe technologieën en plannen maken voor en het inzetten van toegankelijke en innovatieve technologieën als onderdeel van hun digitale transformaties. G3ict is van mening dat acht onderling samenhangende strategieën de rechtbanken en rechtsstelsels kunnen helpen om technologie te gebruiken ter ondersteuning van een betere toegang tot de rechter voor personen met een handicap.

1. Erkenning en bewustwording: Overheden moeten expliciet erkennen dat het implementeren van technologische oplossingen in rechtbanken en rechtssystemen meer kan doen dan alleen maar de efficiëntie verhogen en de kosten verlagen. Wanneer digitale transformaties worden uitgevoerd met een specifieke focus op toegankelijkheid, kunnen ze ook een verhoogde, directe en meer onafhankelijke deelname van personen met een handicap aan rechtszaken in alle rollen (bijvoorbeeld partijen in een zaak, advocaten, rechters, juryleden, etc.) faciliteren. Normen en richtlijnen voor gerechtelijke processen en procedures moeten worden uitgebreid en herzien om expliciete toegankelijkheidsvereisten op te nemen.

2. Aankoop van toegankelijke technologie: Toegankelijke technologieën kunnen op grote schaal worden gebruikt om de non-discriminatie van personen met een handicap te bevorderen en hun toegang tot de rechter te ondersteunen. Overheden kunnen hun "macht van de portemonnee" gebruiken om de gelijkheid te bevorderen door middel van toegankelijke technologie in de rechtszaal. Het verplicht stellen van toegankelijkheid in alle aanbestedingen voor technologische producten en diensten kan ertoe bijdragen dat de digitale transformatie van rechtbanken en rechtssystemen de digitale kloof voor personen met een handicap zal verkleinen en hun toegang tot de rechter zal vergroten.

3. Integratie in wettelijke kaders: De CRPD stelt in de preambule dat de integratie van de gehandicaptenproblematiek in wetten, beleid en regelgeving een integraal onderdeel is van strategieën voor duurzame ontwikkeling. Als onderdeel van hun CRPD-verplichtingen kunnen regeringen wijzigingen in bestaande wettelijke kaders en mogelijkheden voor nieuwe wet- en regelgeving vaststellen die de toepassing van toegankelijke technologie in rechtbanken en rechtsstelsels bevorderen en een bredere en diepere toegang tot de rechter voor personen met een handicap ondersteunen.

4. Goede praktijken identificeren en definiëren: We bevinden ons nog in het beginstadium van een wereldwijde trend naar de digitale transformatie van rechtbanken en rechtsstelsels. Dit geeft overheden en de wereldwijde gemeenschap, inclusief het maatschappelijk middenveld,

internationale organisaties en het bedrijfsleven, een kans om beter te begrijpen hoe investeringen in technologie het best kunnen worden ingezet om een grotere digitale inclusie voor personen met een handicap te bevorderen. Het identificeren van zowel goede methoden als uitdagingen kan ondersteuning bieden bij het opstellen van roadmaps voor een grotere ICT-toegankelijkheid en een bredere toegang tot de rechter.

5. Opleiding en begeleiding: Rechtbanken en rechtsstelsels in de hele wereld hebben behoefte aan begeleiding bij het vaststellen van hiaten in de ICT-toegankelijkheid en het duidelijk formuleren van prioriteiten op het gebied van toegankelijkheid. Leiders en personeel van rechtbanken en rechtsstelsels zouden baat hebben bij technische bijstand om strategieën voor ICT-toegankelijkheid ter ondersteuning van digitale inclusie beter te ontwerpen en uit te voeren. Belangrijke IT-personeelsleden moeten gecertificeerd zijn of blijk hebben gegeven van deskundigheid op het gebied van kerncompetenties inzake toegankelijkheid. De opleiding moet het inzicht bevorderen in de wijze waarop zowel bestaande als opkomende technologieën kunnen worden ingezet om een grotere toegankelijkheid te bevorderen en een breed scala aan burgers en organisaties, ook uit de gehandicaptengemeenschap, bij de opleiding te betrekken.

6. Ondersteuning van inclusieve innovatie: Door gebruik te maken van technologie om de toegang te vergroten, moeten toegankelijkheid en inclusieve vormgeving worden geïntegreerd in de innovatie en incubatie van nieuwe rechtszalen en juridische technologische oplossingen. Overheden moeten zich ertoe verbinden de ontwikkeling en toepassing van nieuwe en opkomende technologische oplossingen te ondersteunen, die zowel de rechtbanken als de rechtsstelsels ten goede komen en die ook voor iedereen toegankelijk zijn. Dit vereist dat regeringsleiders, maatschappelijke organisaties en technologiedeskundigen de handen ineenslaan om de voorwaarden te scheppen voor een meer burgergedreven en inclusief innovatieproces.

7. Inzet voor inclusieve investeringen: Multilaterale organisaties (bijvoorbeeld de Verenigde Naties, de Wereldbank, de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank, enz.) spelen samen met nationale ontwikkelingsagentschappen en vooraanstaande stichtingen een belangrijke rol bij het definiëren en bevorderen van de toegang tot rechtsstelsels in de hele wereld. Hun investeringen beïnvloeden cruciale technologische beslissingen en investeringen voor rechtbanken en rechtsstelsels in veel landen. Om op wereldschaal de toegang tot justitie te vergroten, moeten deze invloedrijke wereldwijde organisaties ervoor zorgen dat ICT-toegankelijkheid en digitale inclusie een centraal onderdeel van hun agenda's vormen.

8. Personen met een handicap erbij betrekken: Een kernbeginsel van het VN-Verdrag is de actieve betrokkenheid van personen met een handicap bij alle aspecten van de ontwikkeling en uitvoering van overheidsbeleid en -programma's die met hen verband houden. Naarmate

gerechts- en rechtssystemen vooruitgang boeken met digitale transformaties en nadenken over strategieën om de toegang tot de rechter te verbeteren, moeten zij personen met een handicap proactief betrekken bij elke stap in het proces.

Over G3ict

Het Global Initiative for Inclusive Information and Communication Technologies - is een initiatief dat in december 2006 is gelanceerd door de Global Alliance for ICT and Development van de Verenigde Naties, in samenwerking met het secretariaat voor het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap bij het VN-DESA. Het heeft tot taak de uitvoering van de bepalingen van het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (CRPD) ter bevordering van digitale toegankelijkheid en ondersteunende technologieën te vergemakkelijken en te ondersteunen.